

مروري بر
اعتبارات اسنادي
و
آخرين مقررات متحدالشكل
اعتبارات اسنادي

دکتر اسدالله کریمی

مقدمه

1— مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادي که اولین بار در هفتمین کنگره اتاق بازرگانی بین‌المللی در سال 1933— چهارده سال پس از تأسیس اتاق— در وین به‌تصویب رسید و به مرحله اجرا گذاشته شد، در پیشرفت و شکوفایی تجارت بین‌المللی تأثیری عظیم داشته است. از آنجا که بانکداری، صنعت، بازرگانی و حمل و نقل هر یک نقشی در تجارت بین‌المللی به عهده دارند و مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادي نیز تا حد امکان همه این فعالیت‌های اقتصادی را دربر می‌گیرد، به جرأت می‌توان ادعا کرد که این «مقررات» مهمترین سند در تجارت بین‌المللی به‌شمار می‌رود.

2— مقررات مورد بحث از سال 1933 تاکنون چندین بار مورد اصلاح و تجدید

نظر قرار گرفته است که آخرین آن در ژوئن 1983، یعنی درست پنجاه سال پس از تصویب اولین مقررات، توسط کمیسیون فن و روش بانکداری اتاق بازرگانی بین‌المللی و با همکاری کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل (آنسیترال) و نمایندگان از محافل تجارت، صنعت، بیمه، حمل و نقل و بانکداری بوده است. متن جدید که به دو زبان انگلیسی و فارسی* در دو شماره قبل «مجله حقوقی» (شماره 7) چاپ شده، صرف نظر از اظهار نظرهای شفاهی در جلسات متعدد کمیسیون بانکداری، از میان متجاوز از 4000 فقره نامه‌های رسیده انتخاب گردیده و به تصویب رسیده است. مقررات جدید به «نشریه شماره 400 اتاق بازرگانی بین‌المللی» معروف است و 165 کشور الحاق و موافقت خود را با آن اعلام داشته‌اند. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به دنبال مصوبه شورای پول و اعتبار، الحاق بانکهای ایران را در سپتامبر 1984 (مهر ماه 1363) به دبیرخانه اتاق اعلام نموده است.

*. متن انگلیسی مقررات توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به فارسی برگردانده شده که به طور جداگانه نیز توسط همان بانک چاپ و منتشر گردیده است.

از جمله آثار الحاق بانك يا بانكهاي كشورهاي مختلف به مقررات آن است كه بانكها را مكلف مي‌نمايد تا در متن هر يك از اعتبارات اسنادي خود عبارت «اين اعتبار تابع مقررات متحدالشكل اعتبارات اسنادي نشرية شماره 400 اتاق بازرگاني بين‌المللي مي‌باشد» را بگنجانند. بديهي است ذكر چنين عبارتي بانكهاي مدقق شونده را متعهد مي‌سازد تا در صورت بروز اختلاف يا نياز به تفسير، از متن مقررات پيروي نمايند.

3- بحث درباره مقررات متحدالشكل اعتبارات اسنادي بدون اينكه خود اعتبارات اسنادي و اهميت آن شناخته شود، شايد چندان مناسب نباشد. بنابراين به منظور آشنايي با اعتبارات اسنادي و کاربرد آن، اين مبحث از بانكداري بين‌المللي اجمالاً مورد بحث قرار مي‌گيرد.

بخش اول

اعتبار اسنادي و عناصر آن

الف - پیدایش اعتبارات اسنادی

4- تا اواخر قرن هیجدهم و اوایل قرن نوزدهم و قبل از هجوم استعمارگران به قاره های آسیا، آفریقا و امریکا، داد و ستد در سطح جهانی تقریباً بدون تغییر جریان داشت. خریدار یا نماینده او شخصاً به فروشنده مراجعه می‌کرد و پس از انتخاب کالای مورد نظر، آن را نقداً خریداری و با خود حمل می‌نمود. مخاطرات این روش تجارت قابل‌انکار نیست و طبیعی است که بازرگانی بین‌المللی در یک حالت کم و بیش وفقه و رکود قرار بگیرد. اما با هجوم استعمار و گشایش دروازه های سرزمینهای جدید و دوردست، تحول عظیمی در تجارت بین‌المللی بوجود آمد. انقلاب صنعتی اروپا و سپس امریکا، پیچیدگیهای واردات و صادرات را بیشتر کرد. بروز و ظهور کالاهای صنعتی و به دنبال آن ماشین آلات و کارخانجات، خریداران را با مشکلات جدیدی روبرو می‌کرد؛ زیرا تنها پول برای خرید این قبیل اقلام کافی نبود و دیگر حضور در محل تولید و انتخاب کالا به سهولت سابق میسر نمی‌شد، بلکه لازم بود

به اطلاعات و دانش فنی هم مجهز شد یا از خدمات تخصصی افراد فنی استفاده نمود. بعد مسافت، تنوع و تازگی کالاها و شناخت سرزمینهای جدید با اینکه چشم انداز خیره کننده ای از توسعه روابط تجاری به وجود آورده بود، ولی این روابط به دلیل فقد ابزار لازم نمیتوانست از شکوفایی کافی برخوردار گردد. خریدار که میخواست کالایی را از نقاط دوردست خریداری و با آن تجارت نماید نمیتوانست بدون اینکه کالا را به نوعی در تصرف خود داشته باشد، بهای آن را بپردازد. فروشنده نیز به نوبه خود حاضر نبود کالای آماده حمل و فروش خود را قبل از اینکه قیمت آن را دریافت نماید، تحویل دهد.

گروه این مشکل در بادی امر به دست انگلستان که وسیعترین امپراتوری استعماری را در اختیار داشت و با انتخاب نمایندگی تجاری در سرزمینهای تحت سلطه خود و اقدام به خرید و فروش توسط نمایندگان مزبور، گشوده شد. این چنین تجارتي خواه ناخواه مکاتباتی را بوجود می آورد و ارائه اسنادی را ایجاب

می‌کرد. اسنادی از این قبیل به تدریج تحول و تکامل یافت و پایه اعتبارات اسنادی را بنا نهاد.

5- لازم به یادآوری است که در قرون دوازدهم و سیزدهم میلادی نیز اصطلاح «اعتبارنامه»¹ در اروپا بکار برده می‌شد؛ ولی این اصطلاح فقط یک دستور پرداخت ساده بیشتر نبود و به هیچوجه نمی‌توان آن را با اعتبارات اسنادی امروز مقایسه کرد. در عین حال، طبق سوابق مضبوط، فنلاندیها اولین ملتی بودند که برای واردات قهوه از برزیل در سالهای 1840 به بعد از ابزار اعتبار اسنادی که شباهت زیادی به مکانیسم امروزی داشته است، استفاده می‌نموده‌اند.

ب - تعریف اعتبارات اسنادی

6- اعتبار اسنادی به زبانی ساده عبارت است از اعتباری که استفاده از آن در قبال ارائه اسناد مشخص و معینی امکان‌پذیر می‌باشد. ماده 2 مقررات مذکور در فوق، اعتبار اسنادی را به شرح زیر تعریف می‌کند:

1. Letter of credit.

«اصطلاحات «اعتبار اسنادي» و «اعتبار اسنادي ضمانتي»² که در اینجا بکار رفته‌اند و از این پس فقط اعتبار خوانده می‌شوند، به هرگونه ترتیبات، تحت هر نام و مشخصات، اطلاق می‌شود که به موجب آن يك بانك (بازکننده اعتبار) بنا به درخواست و مطابق دستور يك مشتري (متقاضی) اعتبار موظف می‌شود تا در مقابل ارایه اسناد معین، و مشروط بر اینکه شرایط و مقررات اعتبار رعایت شده باشد:

- 1- پرداختی را به شخص ثالث (ذینفع) یا به حواله کرد او انجام دهد یا براتهای کشیده شده توسط ذینفع را پرداخت یا قبولی نویسی نماید، یا
 - 2- به بانك دیگری اجازه دهد که این پرداخت را انجام دهد یا چنین برواتی را پرداخت، قبول یا معامله کند.
- باتوجه به تعریف فوق، ملاحظه خواهد شد که در اعتبار اسنادي پنج عامل وجود دارد:

2. Stand-by Letter of Credit. (نوعی ضمانتنامه بانکی)

1- مشتري يا متقاضي، يعني كسي كه تقاضا مي‌كند اعتباري براي‌ش بازشود - يا واردكننده .

2- بانك بازكننده اعتبار كه اعتبار را طبق مواد و شرايطي كه مشتري تعيين مي‌كند بطور مستقيم يا از طريق يك بانك ديگر در خارج، كه كارگزار ناميده مي‌شود، به نفع فروشنده خارجي باز مي‌كند.

3- بانك ابلاغ كننده اعتبار به ذينفع كه ممكن است همان بانك بازكننده اعتبار باشد، اما معمولاً بانك كشور محل اقامت ذينفع مي‌باشد.

4- ذينفع اعتبار يا فروشنده خارجي كه اعتبار به نفع او گشايش مي‌يابد - يا صادركننده .

5 - بانك پرداخت‌كننده وجه اعتبار كه ممكن است بانك بازكننده يا ابلاغ‌كننده اعتبار باشد يا يك بانك ثالث (بانك معامله‌كننده اسناد)

لازم به تذكر است كه تعريف اعتبار اسنادي به عنوان قرارداد و تبين احكام حقوقي آن از حوصله اين مقال خارج است. همين قدر متذكر مي‌شود كه برحسب اينكه

اعتبار مضمون قانون کدام کشور دانسته شود (کشور گشایش کننده یا ذینفع) تعریف و احکام حقوقی آن نیز متفاوت خواهد بود.

ج - مزایای اعتبار اسنادی برای خریدار و فروشنده و مکانیسم آن

7- از دیرباز و از زمانی که پول ابداع شد و مبادله کالا با کالا جای خود را به خرید و فروش داد، عرف بیع و شری ایجاب می‌کرد که مشتری به مجرد پرداخت بهای کالا (ثمن معامله)، مبیع را به تصرف خود درآورد. متقابلاً فروشنده نیز انتظار داشت که با تحویل کالا، معادل آن را به پول نقد دریافت دارد. در یک بازار داخلی که خریدار کالا را رؤیت نمود و بعد از پسندیدن، آن را انتخاب می‌کرد، داد و ستد نقدی هیچ مشکلی را برای طرفین معامله بوجود نمی‌آورد؛ ولی حتی در چنین بازاری گاهی در معاملات نسبه مشکلاتی پیدا می‌شد، زیرا پرداخت قیمت کالا مدت زمانی بعد از انجام معامله و غالباً به صورت صدور حواله یا

برات انجام می‌گرفت و در موارد عدیده‌ای با نکول برات مواجه می‌شد:

8 - توسعه تجارت سبب شد که خرید و فروش از فراسوی مرزهای داخلی گذشته و برخی از نیازهای اقتصادی جامعه از خارج تأمین شود و بیع داخلی به صورت بیع بین‌المللی درآید و واردات و صادرات بین ملل رایج گردیده و توسعه یابد. در واردات از یک کشور بیگانه که تقریباً همه چیز برای وارد کننده بیگانه است و شناخت اوصاف مبیع، دیگر با رؤیت کالا مقدور نیست، لازمه اش آن است که ترتیباتی بوجود آید تا هم خریدار از خرید کالای مورد نظر خود اطمینان حاصل کرده و به نحوی آن را در تصرف و مالکیت خود درآورد، و هم فروشنده بتواند به محض تحویل کالای خود، قیمت آن را دریافت دارد. استفاده از مکانیسم اعتبار اسنادی چنین تضمینی را، هم برای خریدار و هم برای فروشنده، فراهم آورده است. درست است که واردات کالا یا یک بیع بین‌المللی، حالت معامله سلف را دارد، زیرا بین تاریخ پرداخت بهای کالا توسط خریدار و تاریخ تحویل گرفتن مبیع مدت

زمانی فاصله می‌افتد، ولی دیگر نگرانی
خاطری از لحاظ نکول برات که در معاملات
نسبیه متداول، جاری و ساری است وجود
نخواهد داشت.

9- برای اینکه یک اعتبار اسنادی
صادر شود لازم است که خریدار (واردکننده)
و فروشنده (صادرکننده) قبلاً درباره نوع
کالا، اوصاف مبیع و بهای آن و نیز شرایط
معامله به توافق برسند؛ به عبارت دیگر،
نوعی قرارداد بین خود منعقد نمایند. در
حال حاضر، جز در مواردی که حجم و یا
مقدار معامله سنگین و زیاد باشد،
قرارداد مکتوبی به صورت آنچه که در
قوانین داخلی یا بین‌المللی از آن نام
برده شده بین واردکننده و صادرکننده
منعقد نمی‌شود، بلکه تفاهم و توافق
طرفین معامله پس از یک سلسله مکاتبات و
احیاناً مکالمات تلفنی، در سندی به اسم
«پیش‌فاکتور»³ منعکس می‌گردد. این
پیش‌فاکتور که کلیه مشخصات کالا، قیمت
واحد، قیمت کل و شرایط معامله و نحوه
پرداخت بهای کالا در آن ذکر گردیده و به
امضای فروشنده رسیده است، ایجابی است

3. proforma-invoice.

مکتوب از جانب فروشنده، و به مجرد اینکه خریدار (واردکننده) سند مزبور را همراه با تقاضای گشایش اعتبار و به منظور افتتاح اعتبار به نفع صادرکننده (ذینفع اعتبار) به بانک تسلیم نماید، عمل قبول از طرف خریدار نیز انجام گرفته و در نتیجه قرارداد منعقد شده است.

10- بانک بازکننده اعتبار پس از دریافت تقاضای گشایش اعتبار و پیشفاکتور (اوفر) از واردکننده و رسیدگی به آن و با توجه به قوانین و مقررات، اقدام به افتتاح اعتبار به نفع فروشنده خارجی - چه بطور مستقیم و چه از طریق یکی از کارگزاران خود در کشور صادرکننده کالا- می‌نماید.

در ارتباط با گشایش اعتبار شایسته است خاطرنشان شود که متصدیان اعتبارات اسنادی وارداتی در ایران باید قبل از افتتاح اعتبار به نفع فروشنده خارجی - بویژه اگر مبلغ اعتبار قابلتوجه باشد - درباره وضع اعتباری، توانایی مالی و شهرت نامبرده به هر طریق ممکن تحقیق

کرده و پس از حصول اطمینان از این مراتب اقدام به گشایش اعتبار نمایند. هرچند بانک قبل از گشایش اعتبار، درصد معینی از بهای الا را به صورت پیشپرداخت از وارد کننده دریافت می‌کند که معمولاً رقم زیادی را تشکیل نمی‌دهد، لکن بانک به هنگام گشایش اعتبار به فروشنده دستور می‌دهد که بارنامه را - که سند مالکیت کالا است و به موقع درباره آن بحث خواهد شد - به نام بانک صادر یا به نفع او پشتنویسی نماید. این رویه از آن نظر بوجود آمده است که اگر خریدار نتواند پس از وصول اسناد توسط بانک بقیه بدهی خود را بپردازد، بانک بتواند کالای موضوع اعتبار را رأساً به فروش رسانده و مطالبات خود را وصول نماید. بنابراین پیشپرداخت دریافتی از مشتری در واقع به صورت ما به التفاوت قیمت فروش کالا و کارمزد خدمات بانکی محاسبه و دریافت می‌گردد. این خود یکی از امتیازات مهم اعتبارات اسنادی از دیدگاه واردکننده است، زیرا مجبور نیست تمام ثمن را قبلاً پرداخت نماید، بلکه فقط درصدی از بهای آن را نزد بانک

تودیع می‌نماید. در حال حاضر در ایران، حداقل پیشپرداخت، 15% مبلغ اعتبار می‌باشد.

11- همان‌طور که در بالا اشاره شد، گشایش اعتبار با توجه به مندرجات درخواست افتتاح اعتبار و محتویات پیش فاکتور صورت می‌گیرد و بانک ناگزیر است دستورات مشتری (وارد کننده) را در این باره رعایت نماید. تقاضای گشایش اعتبار که منعکس کننده توافق طرفین معامله درباره مدت و شرایط معامله است، حاوی اطلاعات زیر می‌باشد:

- نام متقاضی؛

- نوع اعتبار و اینکه کتبی است یا تلگرافی؛

- نام و نشانی صادر کننده (ذینفع اعتبار)؛

- نوع و مقدار کالا و مبنا یا نوع معامله (چگونگی پرداخت کرایه حمل و تعیین اینکه پرداخت کرایه حمل به عهده کدام طرف است)؛

- مبلغ اعتبار؛

– اسنادي که جهت استفاده از اعتبار باید توسط ذی‌نفع به بانک ارائه شود؛

– مبدأ و مقصد کالا؛

– آیا کالا فقط یکبار حمل می‌شود یا

حمل به دفعات نیز مجاز است؟

– آیا انتقال کالا از یک وسیله

نقلیه به وسیله نقلیه دیگر اجازه

داده شده است؟

– بیمه کالا به چه شکل انجام گرفته

است؟

– سررسید اعتبار (مدت معامله)؛

– سررسید و مدت حمل کالا.

بحث تفصیلی درباره هر یک از نکات

فوق در مقاله حاضر، صرف نظر اینکه موجب

اطناب کلام خواهد شد، ضروری هم به نظر

نمی‌رسد، ولی در عین حال به نکات برجسته

آن اشارتی خواهد رفت؛ اما آنچه که در

این قسمت از بحث شایان توجه به حائز

اهمیت است، ذکر مزیت اعتبار اسنادی

برای فروشنده است، زیرا به مجرد اینکه

اعتباری به نامبرده ابلاغ گردید و به

شرط آنکه شروط و عقود انجام معامله را

قبل از سررسید اعتبار (در طول مدت مورد

معامله) ایفا نموده و اسناد ذکر شده در اعتبار را به بانک ارائه داده باشد، اطمینان قطعی خواهد داشت که بهای کالا (ثمن معامله) را دریافت خواهد کرد.

پس بیهوده نیست که اعتبار اسنادی به توسعه تجارت بین‌المللی کمک کرده و می‌کند و به عنوان مهمترین ابزار بانکی در ایجاد تسهیلات جهت خریدار و فروشنده شناخته شده است، زیرا از یک طرف به وارد کننده (اعم از اینکه صدرصد وجه اعتبار را قبلاً به بانک پرداخت نموده باشد یا نه) تضمین می‌دهد که کالای مورد نظر خود را تصاحب کرده و آن را به مالکیت خود درآورد، و از طرف دیگر صادرکننده را مطمئن می‌سازد که اگر شرایط معامله را انجام دهد به پول خود، آن هم بدون هیچ وقفه‌ای، خواهد رسید.

12- نکته دیگری که لازم است توضیح داده شود، عبارت است از «مبنا یا نوع معامله». مبناي معامله با بکار بردن اصطلاحات و اختصاراتي در متن اعتبار و بعد از نام کالا مشخص می‌شود و منظور روشن نمودن ترتیباتي است که از لحاظ هزینه حمل، بیمه و تحویل کالا بین

متعاملین داده شده است. مثلاً اگر کالایی به صورت «فوب»⁴ یا «سی انداف»⁵ و یا «سیف»⁶ خریداری شود، هر کدام از این اصطلاحات بار حقوقی مشخصی را برای فروشنده و خریدار ایجاد می‌نماید که در این مقاله فرصت بحث درباره آنها وجود ندارد - و شاید در شماره‌های آتی «مجله حقوقی» بحث جداگانه‌ای بدان اختصاص یابد -، ولی تعریف اختصاری سه اصطلاحی که هم‌اکنون از آنها نام برده شد و متداولترین اصطلاحاتی هستند که در تجارت بین‌المللی بکار برده می‌شوند به قرار زیر است:

فوب = قیمت کالا بدون کرایه حمل و بیمه

سی انداف = قیمت کالا + کرایه حمل

سیف = قیمت کالا + کرایه حمل + بیمه

از آنجا که این اصطلاحات و اختصارات دیگری که از ذکر آنها خودداری شده است در همه کشورهای تعبیر و تفسیر یکسانی نداشت، اتاق بازرگانی بین‌المللی برای اولین بار در سال 1936 درصدد تعریف

4. FOB.

5. C & F.

6. CIF.

آنها به صورت متحدالشکل برآمد که تحت عنوان International Commercial Terms و اختصاراً INCOTERMS منتشر گردید. این نشریه یکبار در سال 1953 تجدید نظر شد و سپس در سال 1980 با اضافه کردن دو اصطلاح جدید تحت شماره 365 توسط اتاق مزبور انتشار یافت.

یکی از وسایل اطمینان خاطر خریدار و فروشنده برای اینکه کالا سالم به دست خریدار برسد، بیمه کردن کالا است. در دستورهای واردکننده، نوع بیمه و اینکه کدامیک از متعاملین کالا را بیمه خواهند نمود، باید مشخص گردد. بیمه باربری کالا نیز از نظر قلمرو و حدود تعهدات بیمه‌گر و میزان تأمینی که به بیمه‌گذار داده می‌شود دارای انواع مختلفی است از قبیل بیمه تمام خطر، از بین رفتن کامل، خطرات کلی، خطرات جزئی، خطرات جنگی و نظایر آن که بحث تفصیلی درباره آنها به متخصصان بیمه واگذار می‌شود.

در ایران طبق مقررات جاری، کالایی که از طریق افتتاح اعتبار اسنادی به ایران وارد می‌شود باید در ایران بیمه گردد؛ یعنی قرارداد فروش بین خریدار و

فروشنده براساس سیاندا ف منعقد شود. هرچند مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی مقرر می‌دارد که سند بیمه باید به همان پولی که اعتبار براساس آن گشایش می‌یابد صادر شود، ولی طبق مقررات ارزی اداره نظارت بانك مرکزی ایران، بیمه نامه‌ها باید به یر صادر و حق بیمه آن به یر پرداخت نمود.

به هر صورت، بیمه نامه نیز باید مانند بارنامه به نام بانك بازکننده اعتبار صادر و یا به نام وی پشتنویسی شده باشد تا در صورت عدم واریز اعتبار از طرف واردکننده، بانك بتواند رأساً مطالبه خسارت نماید.

د - اهمیت اسناد در اعتبار اسنادی

13- همانطوری که در تعریف اعتبار اسنادی بیان شد، استفاده از وجه يك اعتبار فقط در مقابل ارایة اسناد معینی که در متن اعتبار تصریح می‌گردد، امکان‌پذیر خواهد بود. این اسناد که به اسناد حمل نیز معروف است، با توافق واردکننده و صادرکننده تعیین می‌گردد و متعاملین از همین طریق شرایط خود را به

یکدیگر قبولانده و تضمینات مورد نظر خود را تحصیل می‌کنند.

اسناد حمل اصلی که در یک اعتبار اسنادی تجاری ذکر می‌شوند، عبارتند از:
- سیاهه، که در آن مشخصات کالا، قیمت واحد و قیمت کل منعکس می‌شود.

- بارنامه، که دلالت بر حمل کالا از مبدأ به مقصد می‌نماید و سند مالکیت کالا به شمار می‌رود.

بارنامه مهمترین سند در اعتبار اسنادی است، زیرا علاوه بر اینکه دلالت بر قرار گرفتن کالا روی وسیله نقلیه⁷ و حمل آن از مبدأ به مقصد می‌نماید، سند مالکیت کالا نیز می‌باشد. هیچ اعتبار اسنادی بازرگانی نیست که در آن بارنامه وجود نداشته باشد. به عبارت دیگر، در اعتبارات اسنادی تجاری که به واردات یا صادرات کالا اختصاص می‌یابد بارنامه رکن اساسی اعتبار را تشکیل می‌دهد. بارنامه ممکن است دریایی، هوایی زمینی (کامیون، راه آهن و پست) باشد.

7. on board.

یکی از دلایلی که تجدیدنظر و مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی را ایجاب می‌کرد، تحول و نوآوری در سیستم حمل و نقل بین‌المللی بود که علاوه بر حمل کالا توسط کانتینر - که خود انقلابی بود در ترابری - تجارت بین‌المللی عصر حاضر به بارنامه ترابری مرکب نیز نیاز پیدا کرده است تا یک کالا از مبدأ به مقصد با وسایل نقلیه مختلفی حمل گردیده و از محل تولید یا فروش به محل کارخانه یا مصرف در کشور واردکننده مستقیماً منتقل شود. فی‌المثل، کالا ممکن است قسمت از مسیر خود را از طریق دریا یا روخانه طی کند، قسمتی دیگر را با ترن و در حد نهایی با کامیون، تا به مقصد نهایی خود - آن هم فقط با یک بارنامه - برسد.

14- اعتبار اسنادی تجاری اصولاً بدون سیاهه و بارنامه وجود نخواهد داشت. در عین حال، واردکننده می‌تواند هر نوع سند دیگری را که مورد احتیاجش باشد و از لحاظ تصاحب و تملک کالا برایش اطمینان خاطر ایجاد نماید از فروشنده مطالبه کرده و در متن اعتبار بگنجاند از قبیل گواهینامه مبدأ (که تعیین‌کننده کشور

مبدأ کالا است)، گواهی بازرسی (مبنی بر اینکه کالای خریداری شده توسط یک سازمان بازرسی شناخته شده و معتبر بین‌المللی قبل از حمل مورد بازرسی قرار گرفته و اصالت و صحت آن مورد تأیید قرار گرفته باشد)، گواهی وزن، گواهی بسته‌بندی و نظایر آن.

هـ - انواع اعتبارات اسنادی

- 15- اعتبارات اسنادی دارای انواع مختلفی است که اهم آنها عبارتند از:
- برگشت‌پذیر⁸؛
 - برگشت‌ناپذیر⁹؛
 - تأیید شده¹⁰؛
 - گردان¹¹؛
 - ضمانتی¹²؛
 - مدت‌دار¹³؛
 - قابل انتقال¹⁴؛
 - اعتبار متقابل¹⁵.

8. Revocable.

9. Irrevocable.

10. Confirmed.

11. Revolving.

12. Stand-by.

13. Usance or deferred payment.

14. Transferrable.

بحثي ولو به اختصار درباره هر يك از آنها خالي از فايده نخواهد بود.

اعتبار برگشتپذير

اعتبار برگشتپذير اعتباري است كه مي‌توان در هر موقع بدون اعلام قبلي به ذينفع آن را باطل نمود يا شرايط آن را تغيير داد. با وجود اين، بانك بازکننده اعتبار ملزم است مبالغ پرداختي بانك ابلاغ‌کننده را كه قبل از وصول اعلاميه تغيير شرايط يا ابطال، با رعايت مواد و شرايط اعتبار، به ذينفع پرداخت نموده است، بپردازد. پرداختهاي بانك ابلاغ‌کننده، پس از وصول اعلاميه تغيير شرايط يا ابطال اعتبار، معتبر نخواهد بود.

اعتبار برگشت ناپذير

به مجرد اينكه اعتباري به صورت برگشتناپذير توسط بانك بازکننده اعتبار گشايش يافت، يك تعهد قطعي براي بانك بازکننده ايجاد مي‌شود تا هر زمان و قبل از انقضاي سررسيد اعتبار، وجه اسنادي

15. Back-to-back.

را که ذی‌نفع مطابق شرایط اعتبار ارائه می‌دهد تا میزان مبلغ اعتبار پرداخت نماید و اگر پرداخت توسط کارگزار (بانک ابلاغ‌کننده) انجام گرفته باشد مبلغ پرداختی را به کارگزار مسترد دارد. این چنین اعتباری بدون موافقت کلیه طرفهای ذی‌ربط (متقاضی، بانک بازکننده، بانک ابلاغ‌کننده و ذی‌نفع) قابل‌ابطال نبوده و هیچ یک از شرایط اولیه آن را نمی‌توان تغییر داد.

اعتبار تأیید شده

با آنکه اعتبار اسنادی برگشتناپذیر یک تعهد قطعی برای بازکننده اعتبار ایجاد می‌نماید که وجه اعتبار را - به شرط آنکه مواد و شرایط اعتبار توسط ذی‌نفع مراعات شده باشد - بپردازد لکن برخی از فروشندگان، به علت عدم اطمینان به خریدار یا با توجه به اوضاع اقتصادی یا سیاسی کشور وارد کننده یا علل دیگر، به معتبر بودن بانک بازکننده اعتبار اکتفا نکرده و یک نوع تضمین اضافی را تقاضا می‌نمایند. این تضمین اضافی با تأیید اعتبار توسط بانکی سواي بانک

بازکننده اعتبار تحصیل می‌شود. هنگامی که بانک دیگری اعتباری را تأیید نمود، برای بانک اخیر - علاوه بر تعهد بانک بازکننده اعتبار - تعهد قطعی ایجاد می‌شود تا وجه اعتبار را - مشروط بر اینکه مقررات و شرایط اعتبار رعایت شده باشد - پرداخت نماید اعم از اینکه بانک بازکننده اعتبار موجودی یا اعتبار داشته یا نداشته باشد. به عبارت دیگر، از نظر حقوقی، اعتبار تأیید شده بانک تأیید کننده را مکلف می‌سازد که پرداخت وجه اعتبار را - که همان ثمن معامله است - تضمین نموده و حسب ضرورت پرداخت کند. مسئولیت بانک تأیید کننده تضامنی است.

اعتبار گردان

معمولاً خریدارانی که طی مدت معینی خریدهای متوالی از یک فروشنده و با شرایط تغییرناپذیر می‌کنند، به افتتاح اعتبار اسنادی گردان مبادرت می‌ورزند. اعتبار گردان اعتباری است که بطور خودکار تجدید و پادار می‌شود؛ یعنی به محض اینکه ذی‌نفع، اسناد مصرح در اختیار

را به بانك تسليم و از وجه اعتبار استفاده نمود، همان اعتبار با همان شرايط و مبلغ مجدداً پادار شده و در اختيار وي قرار مي‌گيرد. اعتبارگردان ممكن است برگشت‌پذير يا برگشتناپذير باشد و يا محدوديتي از لحاظ زمان يا مبلغ داشته باشد.

اعتبار ضمانتي

اين نوع اعتبارات معمولاً اعتباراتي نيستند كه در تجارت بين‌المللي بكار آيند، بلكه ضمانتنامه‌هاي هستند (پيش‌پرداخت، حسن انجام كار و نظاير آن؛ يعني تضمين انجام كار يا تعهد و نه مبادلة کالا) كه در پوشش اعتبارات اسنادي صادر مي‌شوند. اين نوع اعتبار در ايالات متحده و ژاپن كه بانكها قانوناً از صدور ضمانتنامه بانكي منع شده‌اند، متداول است.

اسناد موضوع اين قبيل اعتبارات معمولاً اخطار يا اعلاميه ساده‌اي است مبني بر اينكه دستور دهنده (متقاضی) اعتبار، تعهد قراردادي خود را قرار مي‌گيرد، ولي

چون دامنة عمل آن وسعت چنداني ندارد از تعريف انواع ديگر خودداري ميشود.

اعتبار مدتدار

منظور از اعتبار اسنادي مدتدار اعتباري است كه براساس توافق فروشنده و خريدار، پرداخت وجه اعتبار مدت زماني بعد از حمل كالا صورت ميگيرد. در چنين اعتباري فروشنده براتي مثلاً به سررسيد شش يا دوازده ماه (بسته به توافق قبلي) از تاريخ حمل، عهده بانك ابلاغكننده اعتبار صادر و آن را همراه ساير اسناد حمل كه در اعتبار مقرر شده به بانك مزبور تسليم مينمايد.

اين نوع اعتبار در واقع اعتباري است كه فروشنده به خريدار ميدهد، زيرا خريدار با در دست داشتن اسناد حمل، كالاي خريداري شده را از گمرك ترخيص ميكند و بلافاصله يا مدتي پس از فروش، بهاي آن را به فروشنده ميپردازد. اين نوع اعتبار را مي توان معامله «نسبة تضمين شده» نام نهاد.

در سيستم بانكي اروپايي و آمريكايي براي خريد و فروش اين قبيل بروات

بازاري بوجود آمده است به نام Acceptance Market و چون بروات صادره مستند به اعتبارات اسنادي هستند لذا به سهولت قابل معامله در اين بازار مي‌باشند. به عبارت ديگر، فروشنده در محل منتظر نمي‌ماند تا در سررسيد برات، وجه آن را وصول کند، بلکه از بانك ابلاغ‌کننده اعتبار تقاضا مي‌نمايد تا آن را تنزيل کرده و وجه برات را به وي بپردازد. بانك هم آن را تنزيل نموده و سپس در بازار مزبور به فروش مي‌رساند.

در ايران نيز بانك مركزي ايران به‌موجب بخشنامه شماره نا/3770 مورخ 1357/3/15 اجازه گشايش اعتبار به سررسيد يك سال از تاريخ حمل را صادر نموده است.

اعتبار قابل انتقال

اعتبار قابل انتقال اعتباري است که به‌موجب آن به ذينفع اجازه داده مي‌شود تا تمام يا قسمتي از اعتبار را به شخص يا اشخاص ثالثي منتقل نمايد. در چنين حالي و چنانچه ضرورت ايجاد نمايد، ذينفع اوليه از بانك ابلاغ‌کننده

درخواست می‌کند تا اعتبار را کلاً یا جزئاً به شخص ثالثی (ذینفع ثانوی) انتقال دهد. بدیهی است مبلغ اعتبار منتقل شده کمتر از اعتبار اولیه، و سررسید آن هم زودتر از سررسید اعتبار اصلی خواهد بود تا ذینفع اولیه فرصت داشته باشد قبل از انقضای سررسید، سیاهه‌های خود را جانشین سیاهه‌های ذینفع ثانوی نموده و از مابه‌التفاوت وجه اعتبار بهره برد.

سألها قبل، علاوه بر اصطلاح «قابل انتقال» اصطلاحات دیگری از قبیل «قابل واگذاری» «قابل تقسیم»، «قابل تسهیم»، «قابل احاله» و نظایر آن بکار برده می‌شد، ولی چون در عمل همه این اصطلاحات به همان مفهوم قابل انتقال منتهی می‌گردید، اتفاق بازرگانی بین‌المللی از سال 1974 به بعد در مقررات فقط به اصطلاح «قابل انتقال» اکتفا کرده و در بند «ب» ماده 54 مقررات متحدالشکل فعلی توضیح داده است که: «... اصطلاحات دیگری چیزی به مفهوم اصطلاح «قابل انتقال» نمی‌افزاید و نباید بکار برده شود».

اعتبار متقابل

در مواردی که انتقال اعتبار اجازه داده نشده ولی ذی‌نفع اعتبار (فروشنده خارجی) به تهیه تمام یا قسمتی از کالای مورد معامله از شخص ثالثی احتیاج داشته باشد بدون اینکه بخواهد از پول یا اعتبار شخصی خود استفاده کند، از بانک ابلاغ‌کننده اعتبار درخواست می‌نماید تا از محل اعتباری که به نفعش باز شده است، اعتبار دیگری با همان شرایط (با تغییری در مبلغ و سررسید اعتبار) به نفع فروشنده دیگری باز کند. در این حالت، چون یک اعتبار توسط اعتبار دیگری پشتیبانی می‌شود و در حقیقت، اساس پیدایش اعتبار دوم به دلیل وجود اعتبار اولی است، لذا این نوع اعتبارات را "back- to- back" می‌نامند، زیرا اعتبار دومی توسط اعتبار اولی پشتیبانی¹⁶ می‌شود.

16- تقسیم‌بندی فوق یک طبقه‌بندی سنتی از لحاظ شناخت انواع متداول اعتبارات اسنادی در تجارت بین‌المللی است؛ ولی

16. Backed.

اگر طبقه‌بندی از دیدگاه حقوق، تکالیف، تعهدات و زمان مد نظر باشد، در آن صورت، می‌توان اختصاراً به‌ترتیب زیر عمل کرد:

1- قابلیت اطمینان از لحاظ ایفای تعهدات:

بحث درباره اعتبارات اسنادی برگشت‌پذیر، برگشت‌ناپذیر و تأیید شده.

2- برواتی که از محل اعتبار صادر می‌شوند:

شامل اعتبارات اسنادی دیداری و اعتبارات اسنادی مدت‌دار (نظر به اینکه کشیدن برات از محل اعتبارات اسنادی دیداری در ایران مرسوم نیست قبلاً بدان اشاره نشد؛ ولی در سیستم بانکی اروپایی و امریکایی ذی‌نفع اعتبار برای استفاده از وجه اعتبار- حتی اگر بلافاصله و پس از رؤیت قابل‌پرداخت باشد - براتی - براتی صادر می‌نماید).

3- قرارداد موضوع اعتبار: شامل اعتبار

اسنادی تجارتي برای واردات و صادرات، اعتبارات ضمانتی که در آنها کالایی در میان نیست.

4- انتقال و معامله اعتبار: شامل

اعتبارات قابل‌انتقال، متقابل و قابل معامله. در مورد اخیر یعنی اعتبار

قابل معامله، لازم است گفته شود که چون اعتبار اسنادی در واقع مرحله نهایی قرارداد منعقدہ بین فروشنده و خریدار می‌باشد، خود اعتبار فی‌نفسه (همچون سایر اسنادی قابل معامله) قابل معامله نیست مگر به عنوان خود معامله و بندرت، بلکه فروشنده می‌تواند در اعتبارات مدت‌دار، بروات صادره از محل اعتبار را معامله کند.

5 - قابلیت تقسیم: در این مورد، منظور اعتبار قابل انتقال نیست، بلکه حمل به دفعات مدنظر است؛ یعنی آیا می‌شود از اعتبار فقط یکبار استفاده کرد یا اینکه به دفعات از آن استفاده نمود و کالا را بتدریج حمل کرد.

6- قابلیت تجدید: شامل اعتبارگردان که پس از استفاده، مجدداً و بطور خودکار تجدید می‌شود.

7- زمان: از حیث سررسید اعتبار و اهمیت آن و اینکه قابل تمدید است یا خیر.

و- نقش بانکها

17- اساسي‌ترين نقش را در اعتبارات اسنادي، بانكها به عهده دارند كه با گروه گذاشتن اعتبار خود نزد فروشنده يا بانك خارجي، موجبات تسهيل داد و ستد بين‌المللي را فراهم آورده و بيعي را به ثمر مي‌رسانند. فروشنده در يك كشور خارجي هرگز رضایت نخواهد داد كه بدون دريافت ثمن معامله متاعي را به يك خريدار ناشناس بفروشد، ولي وساطت بانك تسهيلات لازم را براي انجام معامله به وجود آورده و مشكل را برطرف مي‌نمايد. بدین معني كه اگر خريدار کالا مستقيماً از فروشنده درخواست كند كه كالاي موضوع پيش فاكٲور را براي نامبرده ارسال داشته و سپس ثمن معامله را دريافت دارد، چه بسا فروشنده خارجي حتي پاسخ هم به اين تقاضا ندهد چه رسد به آنكه کالا را براي حمل كند. از طرف ديگر و به فرض آزادي نقل و انتقال ارزي، گاه خريدار وجه کالا را قبلاً حواله کرده و سپس تقاضاي حمل کالا را مي‌نمايد. در اين حالت نيز چون خريدار تضميني در دست ندارد اگر فروشنده کالا را نفرستد، متضرر خواهد شد. راه منحصر به فرد و

اینکه بعداً وارد کننده بتواند مبیع را به تصرف خود درآورد، توسل به بانك و واسطه قرارداد بانك است. در حقیقت، باید گفته شود که هیچ اعتبار اسنادی‌ای وجود ندارد که حداقل يك بانك در آن مداخله نکرده باشد. بی‌دلیل نیست که بانکداران اولین گروهی بودند که در طراحی، تدوین و به تصویب رساندن مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی پیش‌تاز بودند و نخستین مقررات به همت و تشویق بانکداران مراحل تصویب را پشت سر گذاشت.

18- نقش مهم دیگر بانکها تهیه، تدارك و تبدیل ارز می‌باشد. بدین معنی که معمولاً وارد کنندگان و صادر کنندگان کالا در هر کشوری با پول کشور خود سر و کار دارند و از آنجا که در تجارت بین‌المللی يك موضوع معامله را ثمن یا «ارز» تشکیل می‌دهد، لذا تدارك ارز برای وارد کننده که بتواند بهای کالای خریداری شده را به ارز مورد نظر فروشنده خارجی پرداخت کند، جز از طریق بانکها امکان‌پذیر نخواهد بود.

ز. اعتبارات اسنادی و قانون عملیات بانکداری بدون ربا

19- اکنون که بحث اجمالی در شناسایی اعتبارات اسنادی و انواع آن را به پایان آوردیم، بد نیست جایگاه آن را در قانون بانکداری بدون ربا نیز بررسی کنیم.

در قانون عملیات بانکداری بدون ربا مصوب 1362/6/8 مجلس شورای اسلامی و آئین‌نامه‌های مربوط مصوب 1362/9/27 هیأت وزیران و دستورالعمل‌های اجرایی قانون مزبور مصوب شورای پول و اعتبار که به تأیید شورای نگهبان نیز رسیده است، در مورد اینکه اعتبارات اسنادی جزء کدامیک از عملیات بانکی قانون یاد شده است، صراحتی وجود ندارد، ولی ماده 3 دستورالعمل اجرایی مضاربه مقرر می‌دارد: «بانکها در امور واردات مجاز به مضاربه با بخش خصوصی نمی‌باشند.» و لذا مضاربه با بخش دولتی جهت واردات و با بخش خصوصی به منظور صادرات انجام می‌گیرد. با این قرینه، به نظر می‌رسد اعتبارات اسنادی از مصادیق مضاربه است.

شاید علت این عدم تصریح آن باشد که — همانطور که در صفحات پیش‌بیان گردید —

اعتبارات اسنادی دارای دو ویژگی خاص برون مرزی و درون مرزی است. در عملیات برون مرزی، اعتبارات اسنادی یک مکانیسم بانکی بین‌المللی است که در همه جای دنیا به صورت کم و بیش متحدالشکل رواج دارد و روابط بانک ایرانی با کارگزار خارجی خود، بکلی جدا از عقود اسلامی است. و اما در ارتباط با عملیات بانکداری درون مرزی، رابطه بانک با مشتری و اینکه مشتری صادر کننده یا وارد کننده باشد وضع بسیار متفاوت خواهد بود؛ زیرا در مورد اعتبارات اسنادی صادراتی (صادرات از ایران) بانک نقشی جز ابلاغ اعتبار به صادرکننده نخواهد داشت و تعهدی غیر از آنچه که در متن اعتبار گنجانده شده به عهده نخواهد گرفت، ولی در مورد اعتبارات اسنادی وارداتی امکان اعطای اعتبار به وارد کننده ایرانی وجود دارد، دیگر تکیه بر اعتبارات اسنادی ضرورت ندارد بلکه معمولاً به صورت فروش اقساطی و در سایر موارد با اعطای تسهیلات اعتباری و اخذ سفته عمل می‌شود. به علاوه از نظر عقود اسلامی، اعتبار اسنادی، هم به عنوان جعله و هم

به صورت مضاربه، عملی است. شاید قانونگذار خواسته است با عدم تصریح اعتبار اسنادی، میدان عمل وسیع‌تری برای سیستم بانکی تعبیه کرده باشد تا حسب مورد از این ابزار مهم بانکهداری بین‌المللی استفاده کند.

بخش دوم

مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی

الف - قلمرو مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی

20— منظور از آنچه که در صفحات پیشین - آن هم به اختصار- بیان گردید شناخت اجمالی اعتبارات اسنادی و انواع آن، طرفهای تشکیل دهنده اعتبار و روابط گونه‌گونی که بوجود می‌آورد، بوده است. هر يك از عناوین قبلی می‌توانست موضوع مقاله مفصل و مبسوطی قرار گیرد، کما اینکه متجاوز از 60 صفحه از اولین شماره «مجله حقوقی» به بحث درباره یکی از مسایل اعتبارات تضمینی اختصاص یافته

که خود از میان ده ها مقاله انتخاب شده است.¹⁷

توجه ودقت در مکانیسم و عملکرد اعتبارات اسنادی به این نتیجه راهبر می شود که اعتبارات اسنادی مجموعه ای از رویه های مختلف شکل درون مرزی و برون مرزی با روابط گوناگون در داخل و خارج کشور و ضمناً مهمترین سند در تجارت بین المللی است. همه روزه هزاران اعتبار اسنادی میلیارد ها دلار را در برمی گیرد. در این گفتار هدف آن نیست که درباره این روابط و عملیات مختلف و آثار حقوقی آن در قلمرو داخلی یا بین المللی بحث شود، زیرا همانطور که قبلاً گفتیم هر قرارداد اعتبار اسنادی به لحاظ اینکه در کجا اجرا شود یا اصولاً در کدام کشور منعقد شده باشد، مشمول قوانین و حقوق همان محل است. بنابراین قلمرو مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی صرفاً ناظر به بعد برون مرزی اعتبار است و برای قاضی محلی در کنار قانون حاکم بر خود اعتبار و به عنوان عرف مسلم قضیه یا

17. مجله حقوقی، شماره 1، جی. دایس کول: «نقش اعتبارات اسنادی تضمینی در تجارت بین المللی»، ترجمه محسن محبی.

حداکثر قرارداد فی مابین طرفین، ارزش قضایی دارد. هدف این بخش، شناخت مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی است که سعی دارد این قبیل عملیات و رویه‌های مختلف‌الشکل را تا آنجا که امکان دارد به صورت متحدالشکل درآورد تا برای همه دست‌اندرکاران اعم از بازرگان، بانکدار، متصدی حمل و نقل و بیمه و نظایر آن به صورت یکسان قابل فهم و عمل باشد. به همین دلیل هم هست که به عنوان «مقررات و رویه‌های متحدالشکل اعتبارات اسنادی»¹⁸ و اختصاراً UCP نامیده شده و معروف گردیده است.

21- همانطور که در ابتدای مقال اشاره کردیم مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی که برای اولین بار در سال 1933 مورد تصویب ICC قرار گرفته تا به حال چندین مرتبه در آن تجدیدنظر شده تا با نیازهای جدید تطبیق داده شود. آخرین مقررات - قبل از اصلاح اخیر - در سال 1975 تحت عنوان «نشریه ICC 290» به تصویب رسید و به مرحله اجرا گذاشته شد. حال برای اینکه مقررات جدید (نشریه 400)

18. Uniform Customs and Practice for Documentary Credits.

بهتر شناخته شود و اصلاحات انجام شده در آن نسبت به نشریه 290 روشنتر گردد، مقایسه‌ای بین آن دو ضروری به نظر می‌رسد.

ب - مقایسه نشریه 400 با نشریه 290

22- چنانچه بخواهیم تغییرات نشریه 400 را با نشریه 290 مورد به مورد و ماده به ماده بررسی کنیم سخن به درازا می‌کشد و علاوه بر اینکه برای خوانندگان کسالت‌آور خواهد بود شاید چندان هم مفید فایده عام واقع نگردد. این بحث تحلیلی و تدقیق در این باره بیشتر برای بازرگانان و بانکداران فایده خواهد داشت تا برای حقوقدانان.

در اینجا فقط به مرور کلی و اشاره به نکات اصلی تغییرات بسنده می‌شود. ابتدائاً فهرست مندرجات هر دو نشریه در جدول زیر نشان داده می‌شود و سپس به تغییرات انجام شده در مقررات اشاره خواهد شد:

فهرست نشریه 290

فهرست نشریه 400

مقررات و تعاریف کلی	مقررات و تعاریف کلی
تعاریف کلی	مقررات و تعاریف کلی
انواع اعتبارات و چگونگی ابلاغ آن	انواع اعتبارات و چگونگی ابلاغ آن
انواع اعتبارات و چگونگی ابلاغ آن	انواع اعتبارات و چگونگی ابلاغ آن
تعهدات و مسئولیتها	تعهدات و مسئولیتها
مسئولیتها	تعهدات و مسئولیتها
اسناد	اسناد
اسناد حاکی از حمل یا ارسال یا وصول	اسناد
اسناد حمل	اسناد حاکی از حمل یا ارسال یا وصول
کالا (اسناد حمل)	اسناد حمل
بارنامه دریایی	کالا (اسناد حمل)
اسناد ترابری مرکب	بارنامه دریایی
(سیاه‌ها) ی تجارتي	اسناد ترابری مرکب
اسناد بیمه	(سیاه‌ها) ی تجارتي
مقدار و مبلغ	اسناد بیمه
صورتحسابهای تجارتي (سیاه‌ها)	مقدار و مبلغ
حمل کالا	صورتحسابهای تجارتي (سیاه‌ها)
به‌دفعات یا برداشت	حمل کالا
وجه اعتبار به‌دفعات	به‌دفعات یا برداشت
برداشت اقساطی از	وجه اعتبار به‌دفعات
اعتبار و یا حمل کالا	برداشت اقساطی از
در دوره‌های معین	اعتبار و یا حمل کالا
مقررات مختلف: مقدار و مبلغ سررسید و ارائه	در دوره‌های معین
اسناد	مقررات مختلف: مقدار و مبلغ سررسید و ارائه

بارگيري در کشتي،	حمل به دفعات
ارسال و تحويل کالا	
اصطلاحات مربوط به	تاريخ سررسيد
مدت	
انتقال	حمل بارگيري يا ارسال
	ارايه اسناد
	اصطلاحات مربوط به مدت
	انتقال
(جمعاً 44 ماده و 47 بند) (جمعاً 55 ماده و 87 بند)	

23- چنانکه فوقاً ملاحظه مي‌شود مقررات جديد از همان طرح کلي نشرية 290 پيروي کرده و جز در چند مورد تفاوت عمده‌اي با مقررات قبلي ندارد. اينکه به رؤس تغييرات مقررات مذکور در نشرية 400 مي‌پردازيم:

(1) ماده 1 نشرية 290 بعد از سرفصل مقررات و تعاريف کلي در شش بند با تعريف انواع اعتبارات شروع مي‌شود، در حالیکه نشرية 400 با داشتن همان سرفصل از ماده 1 آغاز شده و ضمن اينکه «اعتبار ضمانتي» را براي اولين بار در ماده 1 آورده، ذکر عبارت «اين اعتبار

مطابق مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی تجدید نظر شده در سال 1983 نشریه شماره 400 اتحاق بازرگانی بین‌المللی افتتاح گردیده و تابع آن می‌باشد» را در متن هر اعتبار اسنادی الزامی نموده است. البته قبلاً نیز عبارت مشابهی روی نمونه‌های چاپی اعتبارات اسنادی درج می‌شده است، ولی در هیچ یک از مقررات قبلی ذکر آن الزامی نبوده، بلکه الحاق بانکها به مقررات، خوب خود این الزام را بوجود می‌آورده است.

(2) ماده 3 نشریه جدید (بند «ج» نشریه قبلی) از مهمترین مواد هر دو نشریه به شماره می‌رود؛ زیرا قرار داد بانکی (اعتبار اسنادی) را از قرارداد اصلی خرید و فروش که مبنای اعتبار می‌باشد، آشکارا جدا می‌کند و آن را معامله کاملاً مستقبلی از اعتبار اسنادی می‌داند که تعهدی برای بانک ایجاد نمی‌کند. در ماده 3 مذکور این جمله نیز اضافه شده است: «حتی اگر در اعتبار هرگونه اشاره‌ای به این قراردادها شده باشد». در نتیجه جای هیچ‌گونه تردیدی باقی نمانده است که اعتبار اسنادی

مطلقاً ارتباط یا وابستگی به قرارداد خرید و فروش مبنای آن ندارد. مع الوصف با تمام صراحتی که درباره جدا بودن معامله اصلی از اعتبار اسنادی در هر دو نشریه عنوان گردیده، استثنائاتی در مورد آن وجود دارد، مانند تقلب در معامله اصلی یا جعل در اسناد حمل که در صورت احراز، اعتبار اسنادی را متوقف می‌کند.¹⁹

(5) ماده 2 مقررات قبلی که جای خود را در مقررات جدید به ماده 9 و در دو بند «الف» و «ب1» و «ب2» داده و درباره فسخ یا ابطال اعتبار قابل برگشت سخن می‌گوید، ضمن اینکه مطلب را بسط داده، نکته جدیدی را نیز در بند «ب2» آن اضافه کرده است. بدین معنی که بانک بازکننده اعتبار را مکلف نموده تا اعتبارات قابل برگشت مدت دار را که اسناد آن قبل از ابطال توسط بانک ابلاغ کننده دریافت گردیده است، به موقع پرداخت

19. مجله حقوقی، شماره 3، «تقلب در معامله»، به نقل از مجله حقوقی هاروارد، ترجمه محسن محبی. در این مقاله مواردی که قرارداد اصلی با اعتبار اسنادی مرتبط دانسته شده و در نتیجه اعتبار و یا اجرای مفاد اعتبار اسنادی موقوف به آن می‌شود، به تفصیل مورد بحث قرار گرفته است.

نماید. این اولین بار است که در مقررات، نامی از اعتبار مدت دار برده می‌شود.

(6) با آنکه ظاهراً ماده 10 نشریه 400 تغییرات زیادی را نسبت به ماده 3 نشریه 290 در ارتباط با تعهدات بانک بازکننده اعتبار نشان می‌دهد لکن چون تغییرات مذکور دگرگونی عمده‌ای در رویه‌ها بوجود نیاورده، آنچنان اساسی نیست، بلکه فی‌الواقع بسط و گسترش عبارات مقررات قبلی است تا هم اعتبارات اسنادی دیداری را دربرگیرد و هم اعتبارات مدت‌دار را.

(7) ماده 11 نشریه 400 متن کاملاً جدیدی است و به‌منظور رفع سوءتفاهم یا سوءتعبیری بوده که از روابط موجود بین بانک‌ها و یا ذینفع با بانک به‌عمل می‌آمده است. این ماده سه هدف عمده را تأمین می‌کند:

الف- تعیین روش قابل استفاده بودن اعتبار به صورت پرداخت نقدی یا مدت‌دار یا قبولی برات یا معامله اسناد .

ب - تعیین بانکی که پرداخت نقدی یا مدت‌دار یا قبولی برات یا معامله اسناد را انجام می‌دهد.

ج - تعیین بانک کارگزار برای پرداخت نقدی و غیره، مسئولیتی برای آن بانک ایجاد نخواهد نمود مگر اینکه بانک نامبرده اعتبار را تأیید نموده باشد.

(8) ماده 12 جایگزین ماده 4 نشریه 290 گردیده و ضمن اینکه به جای کلمات «تلکس یا تلگرام» از کلمه «مخابرات تله»²⁰ استفاده شده، در بند «ب» ماده مذکور ارسال تأییدی کتبی اعتبار اسنادی‌ای را که به این ترتیب ابلاغ کرده است، منع می‌کند و بانکها را از درد سرهای زیادی نجات می‌دهد. به علاوه مقید می‌دارد که در اعتبار اسنادی مفتوحه از طریق مخابرات تله، عبارتی که در ماده اول مقررات آورده شده مبنی بر اینکه «این اعتبار مطابق مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی سال 1983، نشریه 400 اتاق بازرگانی بین‌المللی صادر گردیده» نیز باید در متن چنین اعتباری گنجانده شود.

20. Teletransmission.

(9) در مقررات جدید، ماده 8 مقررات قبلي با يك جابجايي در اول ماده جاي خود را با بسط بیشتر به ماده 16 داده است. مهمترین نکته در این ماده استفاده از کلمه «تأمین» در عوض «تضمین» در زمانی است که بانک پرداخت کننده به علت مشاهده مغایرتهایی در اسناد، وجه اعتبار را به صورت مشروط به ذی نفع پرداخت نموده است. متأسفانه در نشریه 400 نیز مسئله دادن «مهلت معقولي» به بانک جهت رسیدگی به مغایرتها و دادن پاسخ لازم، همچنان در پرده ابهام باقی مانده و کمیسیون بانکی با توجه به پرسشنامه‌های دریافتی نتوانسته است مدت معینی را برای «مهلت معقول» تعیین کند؛ زیرا اختلاف آراء بسیار بوده و بین 36 ساعت تا 30 روز نوسان داشته و در نتیجه عبارت سابق به همان صورت حفظ شده است.

(10) ماده 21 نشریه 400 ماده 13 نشریه 290 را بسط داده و ضمناً برای اولین بار بانک بازکننده اعتبار را صراحتاً مسئول پرداخت مبالغی نموده که بانک پوشش‌دهنده انجام داده یا در مورد اعتبارات مدت‌دار، قبولی نوشته است.

همچنین شعبه بانك بازکننده در خارج از کشور را به عنوان بانك پوشش دهنده مجاز شناخته، که خود تحول جالبی است، خصوصاً برای بانکهای ایرانی که تقریباً همه آنها در خارج از کشور دارای شعبه‌اند و اعتبارات اسنادی شعب مرکزی آنها در ایران، عهده آنها گشایش می‌یابد.

(11) چنانکه از جدول مقایسه‌ای فصول مقررات برمی‌آید، تغییراتی در طبقه‌بندی اسناد داده شده است. به‌خصوص با آوردن «اعتبارت ضمانتی» (ضمانتنامه‌ها) در مقررات جدیدی که اسنادی که در قبال ارائه آنها پرداخت، قبولی یا معامله انجام می‌شود باید دقیقاً مشخص شوند، این نکته اهمیت زیادی دارد. به علاوه چون سیستم حمل و نقل کالا متحول گردیده، اسناد حملی که پا به پای این تحول، پیدا و صادر می‌شود در این قسمت به‌صورت گویاتری بیان شده است. بنابراین هرچند در اساس مکانیزم، تفاوت عمده‌ای حاصل نگردیده اما ضمن گنجاندن نوآوری‌های مذکور، مطالب به نحو روشن‌تر و صریح‌تر بیان شده‌اند.

(12) در ماده 22 نشریه 400 (معادل ماده 14 نشریه 290) پدیده کاملاً نوظهوری در چگونگی تهیه اسناد آورده شده است، به نحوی که اسناد تهیه شده توسط دستگاه تکثیر یا نسخ ماشینهای خودکار یا کامپیوتر و حتی نسخه کاربني اسناد به شرط اینکه نقش اصل اسناد را ایفا نماید، مورد قبول قرار گرفته و این خود پیشرفتی است در نحوه تهیه اسناد که مشکلات فراوانی را مرتفع می‌نماید، زیرا قبلاً و در بعضی از کشورها، بانکها برخی از اسناد را به عنوان اینکه فتوکپی هستند، رد می‌کردند.

(13) ماده 23 نشریه 400 نسبت به ماده 33 نشریه 290 موسع‌تر و روشن‌تر است؛ یعنی هم اسناد مربوط به اعتبارات اسنادی تجاری را دربر می‌گیرد و هم اعتبارات ضمانتی را. به علاوه در مورد اسناد دیگری غیر از اسناد حمل بدون اینکه نوع آنها مشخص شود، اشاره دارد بر اینکه باید نوع این اسناد و اینکه دارای چه مختوائی باشند و توسط چه مقامی صادر شوند، دقیقاً تعریف و تبیین

گردد تا از هرگونه ابهامی جلوگیری
بنماید.

(14) مشابه ماده 24 نشریه 400، در
مقررات قبلی وجود نداشت. این ماده
دارای کاربرد کاملاً جدیدی است و به
بانکها اجازه می‌دهد تا اسنادی را - هر
نوع سندی - که قبل از تاریخ اعتبار
صادر شده‌اند، قبول نمایند مگر اینکه در
متن اعتبار قبول چنین اسنادی منع شده
باشد.

(15) یکی از دلایلی که مقررات
متحدالشکل اعتبار اسنادی را به‌عنوان
مهمترین سند در تجارت بین‌المللی
درآورده، آن است که مقررات مذکور ثابت
و ایستا نبوده و همواره با تحولات و
نوآوریها همراه و همگام بوده و به همین
خاطر تاکنون پنج بار مورد تجدید نظر
قرار گرفته است. یکی از مصادیق این
همگانی با پیشرفت تکنولوژی، ماده 25
نشریه 400 می‌باشد که نسبت به آنچه در
مواد 19، 23 و 24 نشریه 290 در مورد
انواع اسناد حمل کالا آمده بود، بسیار
پیشرفته‌تر است. ماده 25 مذکور اسناد
جدیدی را که بتوانند نیاز خریداران و

فروشنندگان را تأمین نمایند، پیش‌بینی کرده که از آن جمله است اسناد حملی که نشان دهند توسط حمل‌کننده معینی صادر شده‌اند، یا دلالت بر ارسال کالا و تحویل گرفتن برای بارگیری نمایند، یا بارنامه حمل مرکب، یا بارنامه بندر به بندر، و نظایر آن که با حمل سنتی کالا توسط کشتی بسیار تفاوت دارد، زیرا اجازه می‌دهد که کالا از در سازنده یا فروشنده به در کارخانه واردکننده یا مصرف‌کننده مستقیماً حمل شود.

(16) ماده 39 نشریه 400 نسبت به ماده 21 نشریه 290 دارای امتیارات زیر است:

الف - برای اولین بار انتقال کالا از يك وسیله حمل به وسیله حمل دیگر²¹ (ترانس‌شیپمنت) در مقررات جدیدی تعریف شده است.

ب - با توجه به دگرگونی در سیستم حمل و نقل و اینکه بارنامه حمل مرکب (که کالا توسط چند وسیله حمل و نقل جابجا می‌گردد) روز به روز رایج‌تر و مداولتر می‌شود، منع ترانس‌شیپمنت نه

21. transshipment

تنها ضرورت ندارد بلکه در واقع نقض عرض خواهد بود و لذا در مقررات فعلی اصولاً انتقال کالا از يك وسیله حمل به وسیله حمل دیگر مجاز شناخته شده است مگر اینکه صراحتاً در متن اعتبار قید شده باشد که مجاز نیست.

(17) ماده 30 نشریه جدید برخلاف نشریه 290 که فقط اشارتی به حمل با پست داشته است، ماده جدید و مستقلاً را تشکیل می‌دهد و رسید پستی یا گواهی پست را — اگر در اعتبار، حمل با پست پیش‌بینی شده باشد — مورد قبول قرار می‌دهد.

(18) ماده جدید دیگر در نشریه 400، ماده 33 است که قبول اسناد حملی را که فروشنده کالا شخص دیگری غیر از ذینفع اعتبار می‌باشد، اجازه داده است مگر اینکه اعتبار صراحتاً آن را منع کرده باشد. حقیقت امر آن است که اضافه کردن این ماده فقط در تصمیم‌گیری بانکها از لحاظ قبول چنین اسنادی اثر می‌گذارد، والا حائز اهمیت چندانی نیست.

(19) در ماده 34 نشریه جدید که همان ماده 18 نشریه 290 می‌باشد، از لحاظ سند

حمل بی‌عیب و نقص مطالبی اضافه شده و بانکها را مجاز به قبول اسنادی نموده است که روی آنها عبارت «بدون نقص بارگیری شده» ذکر گردیده باشد.

(20) ماده 37 که جای ماده 28 نشریه 290 را گرفته است مبنای تعیین ارزش سند بیمه را 10% افزایش داده و ضمناً اصطلاح جدید CIP (بهای کالا و کرایه حمل و بیمه تا مقصد معین) را علاوه بر CIF (بهای کالا و کرایه و بیمه تا بندر معین) در این ماده اضافه نموده است. (بهای کالا و کرایه و بیمه تا بندر معین) در این ماده اضافه نموده است. بدیهی است در صورتی سند بیمه برای 110% ارزش سیف یا سیف کالا صادر خواهد شد که رقم آن مشخص شده باشد. ضمناً در ماده بعدی (38) مسئولیت تعیین نوع خسارت به عهده متقاضی گذاشته شده است.

در این باره لازم است تذکر داده شود که گرچه بانکها از لحاظ نوع خطراتی که کالا در برابر آن بیمه گردیده مسئول شناخته نمی‌شوند،

مع ذلك لازم است اولاً به بازرگانان از لحاظ عدم شمول بعضی خطرات هشدار داده

شود و ثانیاً چون خود بانک در مرحله نهایی ممکن است وصول‌کننده خسارت باشد، از قبول بیمه‌نامه‌هایی که به اصطلاحات مبهم صادر شده‌اند، خودداری ورزند.

(21) در قسمت سیاهه‌های تجارتي يك جاب‌جایی در بند «ه» قسمت مقررات و تعاریف کلی نشریه قبلی (290) صورت گرفته و قسمتی از آن به‌علاوه ماده 32 همان نشریه، به ماده 41 نشریه جدید (400) اضافه شده است و بانکها را از قبول سیاهه‌هایی که مبلغ آن بیش از مبلغ اعتبار باشد منع می‌کند. درست است که بانک پرداخت‌کننده بیش از مبلغ اعتبار پرداخت نمی‌کند ولی امکان دارد در کشورهایی که کنترل ارز دارند مشکلاتی برای وارد‌کننده ایجاد شود، بدین معنی که یا اصولاً از قبول آن خودداری کنند و یا حقوق و سایر عوارض گمرکی را بر مآخذ صورتحسابی دریافت دارند که از مبلغ اعتبار بیشتر است.

(22) از لحاظ مقدار و مبلغ که موضوع ماده 34 نشریه 290 و ماده 43 نشریه 400 را تشکیل می‌دهد، تغییر عمده، افزایش مقدار کالا از 3% به 5% می‌باشد.

(23) به لحاظ گنجانیدن اعتبار ضمانتني در مقررات جديد در قسمت مربوط به حمل کالا به دفاعات، استفاده از وجه اعتبار به دفعات نیز در ماده 44 نشریه جدید اضافه گردیده است تا پرداخت بدفعات از محل اعتبار ضمانتني را تشهیل نماید. علاوه بر آن، حمل با پست یا با وسیال حملي غير از کشتي نیز به عنوان حمل بدفعات مجاز شناخته شده است. از همین دیدگاه، ماده 45 نشریه 400 نسبت به ماده 36 نشریه 290 موسعتر شده و برداشت اقساطي از اعتبار و چگونگی آن با صراحت بیشتری مشخص گردیده است.

(24) ماده 46 نشریه 400 که جای مواد 37 و 46 نشریه 290 را از لحاظ سررسید اعتبار و موعد تسلیم اسناد گرفته است، آشکارا از لحاظ مفهوم و عبارت، صریحتر و گویاتر از سابق می باشد و بانکها را از ابلاغ اعتباراتي که سررسید آنها مثلاً يك یا چند ماه از تاریخ ابلاغ است برحذر می دارد.

مواد 47 به بعد نشریه 400 جز اینکه تغییرات مختصري در فصل بندي عناوین یا

جمله پردازي برخي از مواد داده است، حاوي مطلب عمده اي نيست.

24_ به طوريكه ملاحظه شد مقررات فعلي اعتبارات اسنادي نه تنها پاره اي ابهامات ناشي از مقررات قبلي را كه در عمل آشكار شده بود برطرف ساخته بلكه متناسب با نيازها و اقتضائات جديد تجارت بين المللي، و بالاخص وسايل حمل و نقل و مخابرات، شرايط و احكام جديدي را وضع نموده است. به قول يكي از صاحب نظران، نشرية 400 به اهداف ذيل به خوبي نائل آمده است:

الف- مقررات جديد، انقلاب در صنعت حمل و نقل را مدنظر داشته و اسناد جديدي را كه هماهنگ با اين انقلاب صادر مي شود در متن خود گنجانده و پذيرفته است.

ب — امكان استفاده از وسايل مخابراتي نوين و نقل و انتقال خودكار²² را فراهم آورده است.

ج — از لحاظ متن، عبارات و كلمات، از مقررات قبلي (نشرية 290) دقيقتر و جامع تر است.

22. Automated transmission.

مع ذلك يك مشكل هميشگي در اعتبارات اسنادي همچنان لاینحل مانده و آن عبارت است از تعریف و تعیین حدود «دقت معقول» در بررسی اسناد ارائه شده توسط ذینفع (مادة 15 مقررات) که کلیدیترین و اساسیترین مرحله در اعتبارات اسنادي را تشکیل می‌دهد و به خاطر فقد تعریف مشخص، مشکلاتي را ایجاد نموده است. امید است کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین‌المللي با کمک و همفکري دفتر خدمات حقوقی بین‌المللي بتواند طرح جامع و مانعی از اتاق بازرگانی بین‌المللي ارائه دهد تا این مشکل نیز برطرف گردد.